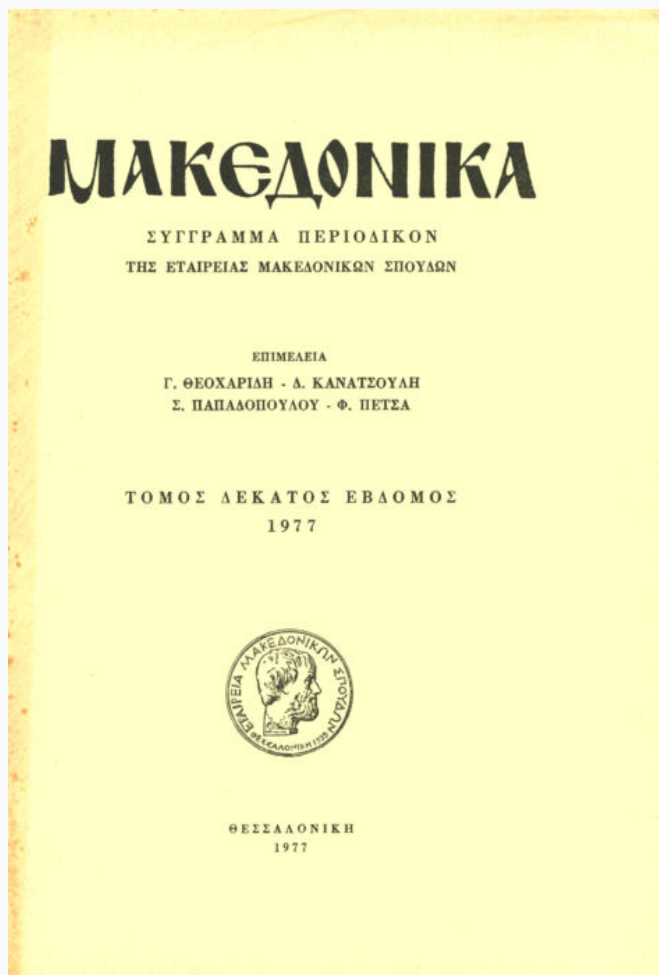

Μακεδονικά

Τόμ. 17, Αρ. 1 (1977)

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Η Αγία Τριάδα
Εδέσσης

Μαρία Βαφειάδου-Βογιατζάκη

doi: [10.12681/makedonika.393](https://doi.org/10.12681/makedonika.393)

Copyright © 2014, Μαρία Βαφειάδου-Βογιατζάκη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βαφειάδου-Βογιατζάκη Μ. (1977). Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Η Αγία Τριάδα Εδέσσης. *Μακεδονικά*, 17(1), 472-473.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.393>

και ἑρμηνεῖς, πολλὰς ἀπὸ τῶν ὁποῖες θεωροῦνται ἐπιτυχεῖς. Βεβαίως ἡ σημερινὴ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα καὶ τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν ἔχουν ἀνατρέψει ὀρισμένους ἀπόψεις του, πράγμα ὁποσδήποτε φυσικὸ, ἀν ληφθῇ ὑπ' ὄψη τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ συνθήκες τῆς ἐποχῆς του ἦταν πολὺ δυσμενεῖς γιὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν ἔρευνα. Ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου δὲν μειώνεται καθόλου γι' αὐτὸ, ἀλλὰ ἀντιθέτως οἱ λεπτομερεῖς περιγραφές του τὸ καθιστοῦν πολὺτιμο βοήθημα γιὰ τὸν σημερινὸ ἑρευνητὴ. Αὐτὸ ἐξάλλου ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλοι οἱ νεώτεροι μελετητὲς τῆς τοπογραφίας τῆς Θεσσαλονίκης πάντοτε ἀνατρέχουν στὶς σελίδες τῆς «'Αστυγραφίας». Ἔτσι εἶναι ἀξία συγχαρητηρίων ἡ πρωτοβουλία τῆς «Νέας Πορείας» νὰ μᾶς παραδῶσθαι σὲ φωτοτυπημένη ἐπανεκδόσει τοῦ σπάνιου αὐτοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖο γίνεται τώρα πῶς εὐχρηστο μὲ τὴν προσθήκη εὐρετηρίου.

Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν

ΜΑΡΙΑ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ - ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗ

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Ἡ Ἁγία Τριάδα Ἑδέσσης, ἔκδοσις Φιλοπροδούου Συλλόγου Ἑδέσσης «Μέγας Ἀλέξανδρος», ἀρ. 10, Ἑδέσσα 1977, σελ. 129, 20 εἰκόνες καὶ 40 πίνακες ἐκτὸς κειμένου.

Ἡ συμβολὴ τοῦ κ. Σταλίδη στὴ γνῶσις τῆς τοπικῆς ἱστορίας τῆς Ἑδέσσης εἶναι πολὺ ἀξιόλογη. Ἐγκατεστημένος ἐδῶ καὶ ἀρκετὰ χρόνια στὴν πόλιν αὐτή, ὅπου ὑπηρετεῖ σάν φιλόλογος, ἀνέπτυξε ἔντονη δραστηριότητα στὸν πνευματικὸ καὶ πολιτιστικὸ τομέα καὶ δημοσίευσεν πολλὰ ἄρθρα στὸ περιοδικὸ «Ἑδεσσαϊκὰ Χρονικὰ» κυρίως, ἀλλὰ καὶ αὐτοτελεῖς μελέτες ποὺ ἀναφέρονται στὴ νεώτερη ἱστορία τοῦ τόπου.

Τὸ τελευταῖο βιβλίο τοῦ συγγραφέως, ἔκδοσις τοῦ Φιλοπροδούου Συλλόγου «Μέγας Ἀλέξανδρος», ἀφορᾷ τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδας, ποὺ βρίσκεται στὸ Λόγιο τῆς Ἑδέσσης. Μετὰ τὸν πρόλογο καὶ ἓνα παλιὸ ποίημα γιὰ τὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδας, ὁ συγγραφεὺς μιλεῖ γιὰ τὴν ἱδρυση τῆς μονῆς, ποὺ σύμφωνα μὲ τὶς ὑπάρχουσες μαρτυρίες τοποθετεῖται στὰ 1864. Τὸ καθολικὸ, ὡς ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδας, προὐπῆρχε τῆς μονῆς καὶ στὰ 1865 ἀνοικοδομήθηκε ἐκ βάθρων, ὅταν μητροπολίτης Βοδενῶν ἦταν ὁ Νικόδημος Τενέδιος, χάρις στὶς προσφορὰς Ἑδεσσαίων. Τὶς συντεχνίες αὐτὲς ποὺ συνέβαλαν στὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ, καθὼς ἐπίσης τοὺς ἐπιτρόπους, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ψάλτες, ποὺ ὑπηρέτησαν στὸ μοναστήρι μέχρι τὰ 1908, τοὺς ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς ἀντλῶντας ἀπὸ τὸν κώδικα τῆς μονῆς.

Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται μὲ τὴν περιγραφὴ τοῦ ναοῦ, τῶν τοιχογραφιῶν, τῶν φορητῶν εἰκόνων κ.λ. Ἐδῶ ἔχουμε νὰ κάνουμε ὀρισμένες παρατηρήσεις σχετικὰ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ὁρολογία ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῇ. Ἔτσι στὴ σ. 39 ὁ ναὸς χαρακτηρίζεται «βασιλικὸν ρυθμοῦ», ἐνῶ οἱ ναοὶ τοῦ τύπου αὐτοῦ ὀνομάζονται βασιλικές. Ἐπίσης πῶς κάτω, στίς σσ. 41, 42, παραστάσεις ὅπως ἡ Πλατυτέρα, ὁ Χριστὸς Ἀναπεσών, ὁ Εὐαγγελισμὸς θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ἀναφέρονται μὲ τὴ γνωστὴ αὐτὴ καθιερωμένη ὀνομασία τους, ἀντὶ περιφραστικὰ, «ἡ Παναγία μὲ ἀνοιχτὰ χέρια», ἢ ὁ Χριστὸς Παιδί, ξαπλωμένος», ἢ τέλος «... ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ... ἡ Παναγία».

Στὴ συνέχεια ὁ συγγραφεὺς μιλεῖ γιὰ τὰ πανηγύρια ποὺ γίνονταν στὸ μοναστήρι στίς γιορτὲς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμῆ καὶ ἀκόμη ἀναφέρει τὶς διάφορες παραδόσεις ποὺ ὑπάρχουν γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς μονῆς καὶ γιὰ θαύματα καὶ θεραπείες ἀσθενῶν. Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο περιγράφονται διάφορα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφές, τῆς ρωμαϊκῆς κυρίως ἐποχῆς, ποὺ βρέθηκαν ἐντοιχισμένα στὸ χριστιανικὸ ναὸ ἢ σκόρπια στὸ γύρω χώρο.

Τέλος ὁ συγγραφεὺς δημοσιεύει τὸν κώδικα τῆς μονῆς, ποὺ ἀρχίζει τὸ 1863 καὶ περιλαμβάνει λογαριασμοὺς γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησίν της καὶ τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα μέχρι τὸ 1909. Τὸ βιβλίον τελειώνει μὲ μιὰ ἀγγλικὴ περίληψη, τὴ βιβλιογραφία καὶ τὸ εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. Οἱ σαράντα πίνακες ἔκτος κειμένου, ποὺ ἀκολουθοῦν, συντελοῦν στὴν καλύτερη κατανόηση τοῦ παρουσιαζομένου βιβλίου.

Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν

ΜΑΡΙΑ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ-ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗ

Γεωργίου Θ. Λυριτζή, συνταγματάρχου ἐ.ἀ., 'Η Ἐθνικὴ Ἑταιρεία καὶ ἡ δράσις αὐτῆς, Κοζάνη 1970, 8ο, σελ. 344+53 εἰκόνες ἐντὸς κειμένου+4 χάρτες (οἱ 2 παρένετοι).

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Λυριτζή γιὰ τὴν Ἐθνικὴν Ἑταιρεία καὶ τὴ δράση της ἐκδόθηκε πρὶν ἑπτὰ χρόνια. Στὰ «Μακεδονικά» ὅμως μόλις ἑφέτος ἐστάλη ἀπὸ τὸν συγγραφέα, γι' αὐτὸ καὶ παρουσιάζεται καθυστερημένα.

Ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρεία κατὰ τὸν κ. Λυριτζή ἔσημείωσε ἀξιόλογη ἐθνικὴ δράση—ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι ἡ πρώτη ποὺ ὀργάνωσε ἐνοπλὴ ἀντίσταση κατὰ τὸν Βουλγάρων κομιτατζήδων στὴ Μακεδονία. Ὁ ἀτυχὴς ὅμως πόλεμος τοῦ 1897, ὁ Μακεδονικὸς Ἀγῶνας καὶ οἱ ἀπελευθερωτικὸν πόλεμοι τοῦ 1912-13 εἶχαν σάν συνέπεια νὰ καλυφθῇ ἡ προσφορά της. Γι' αὐτὸ ὁ συγγραφέας ἐπιδόθηκε στὴν ἀνίχνευση καὶ συγκέντρωση τῶν σχετικῶν μὲ τὴν Ἐθνικὴν Ἑταιρεία καὶ τὴ δράση της στοιχείων μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τὰ φέρῃ στὸ φῶς, ὥστε νὰ μὴν ἐξακολουθῇ νὰ παραμένῃ λανθάνουσα μιὰ ἱστορικὴ σελίδα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες ποὺ ἔγιναν πρὶν ἀπὸ τὸ 1912, γιὰ νὰ κρατηθῇ ἡ Μακεδονία ἐλληνικὴ. Στὴν ἐρευνητικὴ προσπάθειά του ὁ κ. Λυριτζὴς εἶχε τὴν καλὴ τύχη νὰ βρῇ μέρος τοῦ ἀρχείου τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας ποὺ ἀπόκειται στὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, καθὼς καὶ ἓνα μικρὸ τμήμα τοῦ ἴδιου ἀρχείου ποὺ φυλάσσεται στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία. Ἐτσι μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχείων ἐγγραμῶν καὶ μὲ πληροφορίες ἐρανισμένες ἀπὸ διάφορα δημοσιεύματα ἔγραψε τὸ βιβλίον του, ποὺ περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς κεφάλαια:

1. «Τὸ ρυσις καὶ ὀργάνωσις καὶ γενικὰ τῆς δράσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας» (σ. 7-16). Ὁ συγγραφέας στὸ κεφάλαιον αὐτὸ κάνει λόγο γιὰ τὰ αἷτια ποὺ προκάλεσαν τὴν ἱδρύση τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας, τὸν σκοπὸ καὶ τὴν ὀργάνωση, τὴν αὔξησιν τῶν ἐταίρων, τὴ διοίκηση, τὴν ἐξάπλωσιν στὸ πανελλήνιον, τὸ πρόγραμμα, τὴς φιλοδοξίες, τὴ δύναμιν, τὴς ἐνέργειες γιὰ τὴν πολεμικὴ προπαρασκευὴ τῆς χώρας, τὴν καθιέρωσιν ἀπονομῆς ἀπὸ τὸν λαὸ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐθνικὴν σημαίαν. Τέλος ὁ συγγραφέας δίνει ἓνα γενικὸν διάγραμμα τῆς κυριώτερης δράσεως τῆς Ἑταιρείας.

2. «Τὸ Μακεδονικὸν ἀνταρτικὸν κίνημα τοῦ 1896» (σ. 17-121). Τὸ κεφάλαιον αὐτὸ, ποὺ εἶναι καὶ τὸ μεγαλύτερον τοῦ βιβλίου, ὑποδιαιρεῖται στὰ ἑξῆς ὑποκεφάλαια: α) «Προεισαγωγικὲς πληροφορίες». Ἀναφέρονται τὰ αἷτια τῆς ἀποστολῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων στὴ Μακεδονία, τὰ προκαταρκτικὰ καὶ τὴν συγκροτήσεως τῶν σωμάτων, ἡ σύνταξις κανονισμοῦ, ἡ διατύπωσις ὁρκου καὶ ὁ καταρτισμὸς τῶν σωμάτων, ὁ χαρακτήρας, ἡ σύνθεσις, ἡ στολὴ, ὁ ὅπλισμός τῶν σωμάτων, ἡ ἀνταρτικὴ ὀνοματοθεσία, τὸ ἔγγραφο ἀναγνωρίσεως ἀνταρτῶν καὶ οἱ εἰδικὲς ἐντολὲς καὶ ὁδηγίαι πρὸς τοὺς ὅπλαρχηγούς. β) «Δράσις τῶν σωμάτων τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας»: Ἐδῶ ὁ συγγραφέας προβαίνει σὲ λεπτομερεῖα καὶ περιγραφὴ τῆς δράσεως τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων ποὺ κατάρτισε, ἐξώπλισε καὶ ἐχρηματοδότησε ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρεία καὶ ἔστειλε στὴ Μακεδονίαν, γιὰ νὰ ἐμπυχώσουν τοὺς καταδυναστευομένους Ἕλληνας καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Βουλγάρους κομιτατζήδες. Τὰ σώματα αὐτὰ μὲ ἐπικεφαλῆς κατὰ τὸ πλεῖστον Μα-